

Tallenne litteroituna

Reiluutta omaishoitajille –eurovaalipodcast 3. jakso, vieraana kansanedustaja Merja Kyllönen Vasemmistoliitosta, haastattelijana Pilvi Nummelin Omaishoitajaliitosta.

Tervetuloa *Reiluutta omaishoitajille* –eurovaalipodcastin pariin. Tässä sarjassa keskustelemme eurovaaleista omaishoidon näkökulmasta ehdokkaiden kanssa. Minä olen **Pilvi Nummelin**, suunnittelija Omaishoitajaliitosta. Kanssani keskustelemassa on kansanedustaja **Merja Kyllönen** Vasemmistoliitosta, tervetuloa.

Kerrotko itsestäsi. Miten omaishoito on koskettanut sinua?

Merja Kyllönen, kansanedustaja (vas.):

Minä olen tällainen 47-vuotias politiikan moniottelija. Tehnyt monenlaista hommaa monenlaisella tasolla, ja yritän nyt tällaista, onko se - *Imperiumin vastaisku* – mepin paluu - jedimiekalla, jossa miekan kärjessä on varmaan tällainen sosiaalinen pala Eurooppaa, ihan ihmisyyttä, hoiva ja hoito, huolenpito.

Omaishoitajuus on koskettanut jo yli 10 vuoden ajan sopimuksettomana omaishoitajana. Oman enon, joka on nyt edesmennyt, oman sedän, joka on nyt edesmennyt, ja äidin, joka vielä sinnittelee hengissä, hoitovastuu, hoivavastuu on jäänyt minulle. Appivanhempien lääkehuollosta olen vastannut nyt jo varmaan 8 vuotta. Ja se on ollut minulle tärkeä asia myös vanhana apteekkilaisena, että ylläpitää hoiva- ja huolenpito-osaamistaan. Sanotaan näin, että konkreettinen kosketus on omaishoidolla arkisessa elämässä.

Pilvi Nummelin: Päivittäinen tai muuten sitova hoivavastuu saattaa aiheuttaa työnteon kaltaisia terveysriskejä ja kuormitusta. Omaishoitajaliitto on esittänyt, että **työsuojelusäädösten kaltaisesti turvattaisiin läheis- ja omaishoitajien terveyttä**. Miten läheis- ja omaishoitajien kuormitusta pitäisi ennaltaehkäistä?

Merja Kyllönen: Se on äärimmäisen tärkeä asia. Kyllähän niin kun omaishoitajan vastuu voi johtaa hyvin pitkälle tällaiseen eristäytymiseen muusta yhteiskunnasta ja harrastuksista ja oman ajan käytöstä. Oma aika menee usein minimiin, kun työelämän yhteydessä tekee sitä tärkeintä rakkauden työtä niille läheisilleen.

Se ehkä oikeastaan unohtuu yhteiskunnassa, että myöskään niillä ihmisillä, joilla on joku kirjattu sopimus jonkun instanssin kanssa, tai jos sitä sopimusta ei ole, niin myös heitä kohtaavat tällaiset työsuojelulliset kysymykset ja ennen kaikkea henkiset voimavarat ja jaksaminen. Ja näistä erittäin vähän puhutaan meidän yhteiskunnassamme edelleen. Se on tabu.

Puhumattakaan siitä, jos läheinen sairastuu niin vakavasti, että tiedetään, että se johtaa väistämättä nopeasti tai pidemmällä aikavälillä kuolemaan, niin henkinen kuorma on vielä kovempi. Sitten tullaan jo sellaisiin työsuojelutilanteisiin, että onko se sinun jaksamisesi enää, myöskään sillä -jos teet osa-aikatyötä, tai jos teet kokopäivätyötä- niin onko se sinun jaksamisesi enää sillä kohdalla, missä sen pitäisi olla.

Hoivavastuun työsuojelukysymykset aika vahvasti unohtuvat. Kuitenkin aika mielenkiintoinen tämä tilanne, että valtaosa myös eurooppalaisesta hoivavastuusta huolehditaan näillä läheis- ja omaishoivalla. Niin ei pitäisi unohtaa, että myöskin sen omaishoitajan, läheishoitajan työterveys on aina siellä liipasimella.

Pilvi Nummelin: EU helpotti **työn ja hoivan yhteensovittamista** mm. EU:n työelämän tasapainodirektiivillä vuonna 2019. Suomessa direktiivin mukainen 5 päivän palkaton vapaa vuodessa läheisen avun tai hoidon tarpeen vuoksi säädettiin työsopimuslakiin. **Omaishoitajaliitto ajaa korvauksellista vapaata vähintään 10 ja saattohoitotilanteissa 20 päivää vuodessa.** Pitäisikö mielestäsi EU:n edistää työntekijän omaishoitovapaan pidentämistä ja muuttamista korvaukselliseksi?

Merja Kyllönen: No, sitä kannatan ihan ehdottomasti. Omakohtainen kokemus siitä viimeisen vuoden ajalta on juuri ollut sellainen, että sain aika täystyrmäyksen myös palautteena siitä, että olin hoitanut kuolevaa omaistani. Ja tavallaan juuri tähän saattohoitotilanteeseen osallistuminen oli johtanut siihen, että minun oli ollut pakko olla poissa töistä. Tai koin sen niin tärkeänä, myös oman jaksamiseni kannalta, että olin siellä kotona.

Se palaute oli jännää, koska se omaishoidettava ei ollut minun isäni tai äitini tässä tapauksessa, niin kysyttiin, että: ”Mikset sä vaan vienyt sitä laitokseen. Miksi sää sitä itte hoitelit?”

Tuli vähän niin kuin arvoperusteinen kysymys itselle, että miten tämä yhteiskunta suhtautuu siihen. Aika paljon meillä on vuoropuhelun paikkaa ihmistenkin suuntaan, että kyllä se voi tulla jokaiselle meille vastaan.

Helpompi se olisi, jos se olisi lainsäädännössä, lakisääteinen oikeus ja mahdollisuus siihen. Kyllähän se väistämättä tulee yhteiskunnallekin edullisemmaksi. Kun puhutaan aina rahasta, vaikka näissä asioissa kaikkea ei pitäisi rahassa myöskään mitata. Mutta kun perustellaan asioita, niin kyllä minä koen sen, että selkeät määreet.

Se 5 päivää on todella lyhyt aika, ja varsinkin saattohoitotilanteessa se 20 päivääkin voi olla lyhyt aika, mutta se olisi kuitenkin alku ja kädenojennus siihen, että pystytään myös olemaan sen läheisen lähellä sinä vaikeana aikana. Minä väitän, että jos sitä ei tee, niin se sairausloma voi olla sen kuoleman jälkeen paljon pidempi ja tulla kalliimmaksi yhteiskunnalle ja työnantajallekin. Tässä se joustovara puolin ja toisin kyllä maksaa itsensä takaisin.

Pilvi Nummelin: Hoivan tarpeen kasvu koskee koko Eurooppaa. **Omaishoitajaliitto ajaa EU:n laajuista omaishoito-ohjelmaa.** Lisäksi EU-komission tulisi kehottaa jokaista jäsenvaltiota laatimaan omaishoito-ohjelma. Mitä painopisteitä omaishoito-ohjelmassa pitäisi olla?

Merja Kyllönen: Kaikenkattavasti se, että omaishoito tunnustettaisiin kaikissa meidän jäsenvaltioissamme EU-tasolla ja tunnustettaisiin myös sen vaikuttavuus yhteiskunnallisesti. Myös taloudellisesti. Sitähän puhutaan EU-tasolla jo, että omaishoitajien antaman hoivan arvo on 2,5 prosenttia koko EU:n bruttokansantuotteesta, niin sehän on rahallisesti aivan valtava. Puhutaan niin kuin sellaisista miljoonamääristä, joilla pystyy tekemään jo aika paljon tässä yhteiskunnassa ja eri jäsenvaltioissa asioita.

Kun omaishoitajien asema tunnustetaan ja tunnustetaan kaikissa jäsenvaltioissa, niin on oikeus myös palveluihin. On oikeus tukeen, apuun, neuvontaan, ohjaukseen ja siitä on olemassa tällaiset yhteiseurooppalaiset pelisäännöt, joiden kriteerien mukaan mennään.

Eikä mieluusti niin, että mennään sieltä, missä aita on matalin, vaan niin että meillä on korkeatasoiset yhteiset pelisäännöt, jotka turvaavat sekä hoidettavaa että hoitajaa.

Ehkä myös sellainen elämänkaaren mittaisen hoiva-avun tunnistaminen. Minä olen katsonut sitä, että perheiden varhainen tukeminen, siihen voisi liittää aika vahvasti omaishoitajuuden elementtejä. Muullakin tavalla kuin ajatellen, että lapsi on jo valmiiksi sairastunut, tai nuori on sairastunut.

Ennaltaehkäisevä rooli ja merkitys olisi myös tärkeä. Puhumattakaan sitten siitä, kun tullaan elämänkaaren loppupuolelle, niin miten siellä eurooppalainen perhe tulee yhdessä vastaan, että pidämme huolta toisistamme.

Ehkä tähän loppuun nostaisin vielä sen, että kun EU:ta on aikoinaan rakennettu, niin siellä on ollut tällainen kuuluisa sosiaalinen pilari. Se on kaikkien näiden koronavuosien ja sotavuosien aikana jäänyt sen tekemisen jalkoihin. Ymmärrän toki, että on tehty koronalainsäädäntöä, huoltovarmuusasioita ja sodassa on varauduttu monenlaisiin asioihin ja varustauduttu, mutta se, miten pidetään huolta tästä isommasta varautumisesta, niin että kaikki ihmiset pysyvät mukana ja kokevat olevansa osallisia, niin sillä on EU-tasolla tosi iso merkitys ja siksi itse näen, että meppien pitää nostaa myös tämä sosiaalinen ulottuvuus EU:ssa aivan uudelleenlaiseen arvoonsa.

Pilvi Nummelin: Olet jo ollut europarlamentaarikkona, mutta miten toimisit nyt Euroopan parlamentissa läheis- ja omaishoitajien hyväksi?

Merja Kyllönen: Kyllähän se on sellainen yhteistyöponnistus. Sen on oppinut jo aiemmalla kaudella Brysselissä, että täytyy löytää ne samanmieliset kollegat eri puolueista, eri ryhmistä. Löytää yhdessä sellainen yhdessä tekemisen muoto.

Yleensä ne ovat sellaisia puoluerajat ylittäviä ryhmiä, joissa ryhdytään asiaa työstämään. Tuodaan komissaareille sitä tietoa. Yritetään ensisijaisesti ajaa sitä myös komission työohjelmaan, kun uusi komissio ja komissaarit aloittavat työnsä. Ajetaan sitä ainakin kaksilla rattailla eli kotimaan kautta kotimaan edunvalvonnan kautta omalle hallitukselle ja pääministerikokousten kautta sinne Euroopan neuvostoon, jolloin siinä olisi sellainen kahden linjan, että se saataisiin sinne jäsenvaltioiden agendalle, parlamentin agendan lisäksi, ja meillä olisi oikeasti vahva edunvalvontarintama toimimassa.

Valiokunnissa voi asiaa työstää. Työsuojelukokonaisuus kun oli tavoite omaishoitajuuden saamisesta työsuojelun piiriin, niin EMPL (*Työllisyyden ja sosiaaliasioiden valiokunta, toim. huom.*) ja ENVI-valiokunta (*Ympäristön, kansanterveyden ja elintarvikkeiden turvallisuuden valiokunta, toim. huom.*) ovat niitä, joissa sitä pitäisi valiokuntatasolla viedä eteenpäin.

Ehkä isoimpana juttuna näen just sen, että verkostoidutaan. Aina on verkot vetämässä. Vähän sillä lailla, että kun kollegat näkee jossain, niin ne katsoo, että toi on nyt just se hoivameppi. *-naureskelua-* Että ollaan nyt samaa mieltä, että se ei enää tule lobbaamaan meitä.

Mutta sitten myös edunvalvontaorganien kanssa, eurooppalaisen kattojärjestön ja kotimaisten järjestöjen kanssa sovitaan sellaisia yhteisiä iskuryhmiä, että milloin lähetetään viestejä ja milloin kontaktoidaan. Toimitaan yhteistyössä. Sitä se Eurooppa-politiikka on parhaimmillaan. Tiimipeliä.

Pilvi Nummelin: Eurovaaleissa äänestysprosentti ei ole ollut kovin korkealla. Mitä sanoisit, **minkä takia omaishoitajan kannattaa äänestää Eurovaaleissa?**

Merja Kyllönen: EU-vaalit ovat kuin toiset kuntavaalit. Elikä vaikka puhutaan siitä läheisyysperiaatteesta, niin aika lailla siellä päätetään niistä asioista, jotka ovat meidän arkeamme lähellä.

Siellä päätetään energiasta. Siellä päätetään kaavoituksesta, ruokahuollosta. Päätetään liikenteen tulevaisuudesta, maataloudesta, monesta huoltovarmuuteen liittyvästä asiasta. Mutta sitä me ei ehkä mielletä, että se jos jätät äänestämättä ja ajattelet, että se on ihan sama, ketä siellä on, niin silloin myös se hoivapilari, se sosiaalinen ulottuvuus jää ehkä toteutumatta. Se EU ei ehkä välttämättä ole sen näköinen kuin olisit itse ajatellut. Tai sinä olisit halunnut ikään kuin tilata sieltä vaaleista toisen näköistä politiikkaa, toisen näköistä tekemistä.

EU-päätöksenteossa yhdellä yksittäisellä mepilläkin on valtavan paljon enemmän valtaa kuin mitä Suomessa yksittäisellä kansanedustajalla.

Se kannattaa muistaa, että se on päätöksenteko-organina vähän erilainen kuin Suomen eduskunta. Siellä ei kysellä hallitus-oppositiotaustaa.

Siellä kysytään, oletko sinä valmis tekemään töitä, valmis aktivoitumaan, valmis verkostoitumaan, rakentamaan yhteistyökumppanuuksia, joiden kautta sitten myös asioita edistetään. Sen takia läheisyysperiaatteen mukaisesti kannattaa äänestää EU-vaaleissa, koska siellä ratkaistaan paljon sinun elämäsi ja arkisiin asioihin liittyviä kysymyksiä. Joita et ehkä miellä, sen takia, että ne kiertää päätöksentekoon sieltä eduskunnan kautta.

Sen voisi vielä sanoa, että jos ihmisiä askarruttaa joku, mietityttää, haluaa kysyä, niin olkaa ihmeessä yhteydessä ehdokkaisiin ja istuviin meppeihinkin. Siellä lähtökohtana kuitenkin on, että kansalaisyhteiskunnassa vastataan kansalaisten asiallisiin kysymyksiin ja kyselyihin. Sitä kannattaa kyllä hyödyntää. Muiden maiden kansalaiset ovat paljon aktiivisempia kuin mitä suomalaiset, että mekin voitaisiin herätä.